

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور

۴۹. پیمه های تجاری

کد موضوعی: ۲۲۰

شماره مسلسل: ۱۲۹۲۳

فروردین ماه ۱۳۹۲

به نام خدا

فهرست مطالب

- ۱.....چکیده
- ۱.....۱. احکام مرتبط با بیمه‌های تجاری در لایحه بودجه
- ۱۷.....۲. سایر درآمدهای مرتبط با بیمه‌های تجاری در لایحه بودجه
- ۱۸.....نتیجه‌گیری
- ۱۹.....منابع و مآخذ

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور ۴۹. بیمه‌های تجاری

چکیده

بیمه‌های تجاری، برخلاف بیمه‌های حمایتی که مبتنی بر هزینه‌های دولت می‌باشند، جزء فعالیت‌های بخش خصوصی محسوب می‌شوند و از این نظر نباید جایگاه خاصی در بودجه عمومی کشور داشته باشند، اما وجود برخی احکام و درآمدها به‌ویژه در مورد بیمه شخص ثالث و نیز درآمدهای ناشی از دو شرکت دولتی بیمه مرکزی و بیمه ایران موجب شده است تا این بیمه‌ها نیز در لوایح بودجه مورد توجه قرار گیرند. در این گزارش به تبیین و بررسی احکام بیمه‌ای موجود در ماده واحده و ارائه پیشنهادهاى اصلاحی در مورد آنها پرداخته و مروری مختصر بر درآمدهای عمومی ناشی از نهادهای مرتبط با حوزه بیمه‌های تجاری خواهیم داشت.

۱. احکام مرتبط با بیمه‌های تجاری در لایحه بودجه

۱-۱. بند «۵۸» ماده واحده

بند «۵۸» ماده واحده بیان می‌دارد:

«به هر یک از وزارتخانه‌های نفت و نیرو از طریق شرکت تابعه زیربط اجازه داده می‌شود هر دو ماه به‌ترتیب مبلغ (۵۰۰) ریال و دویست و پنجاه (۲۵۰) ریال از هر

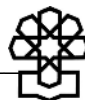
واحد مسکونی روستایی و مبلغ یک هزار (۱۰۰۰) ریال و پانصد (۵۰۰) ریال از هر واحد مسکونی شهری اخذ و نسبت به بیمه خسارات مالی و جانی اعم از فوت و نقص عضو و جبران هزینه‌های پزشکی ناشی از انفجار، آتش‌سوزی و مسمومیت مشترکین گاز و برق از طریق شرکت‌های بیمه با برگزاری مناقصه اقدام نمایند.

تبصره - وزارتخانه‌های نفت و نیرو موظفند گزارش عملکرد این بند شامل منابع دریافتی، هزینه‌های پرداختی به شرکت‌های بیمه و خسارت‌های پرداختی به مشترکین را هر ۶ ماه یک بار به معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور ارائه نمایند».

این بند عیناً به‌عنوان تبصره «۵۸» ماده واحده بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور^۱ ذکر شده و تنها تفاوت آن مرجع دریافت‌کننده گزارش‌های عملکرد آن است که از «کمیسیون‌های انرژی و برنامه و بودجه و محاسبات و دیوان محاسبات» به «معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور» تغییر یافته است.

سابقه ورود این نوع بیمه در قوانین بودجه کشور به سال ۱۳۸۸ برمی‌گردد که تنها مشترکین گاز را پوشش داده و به شرکت‌های گاز استانی اجازه داده بود تا با دریافت مبالغی از هر مشترک شهری و روستایی به بیمه آنها در مقابل حوادث

۱. قانون بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور، مصوب مورخ ۱۳۹۱/۲/۳۰ مجلس شورای اسلامی و تأیید شورای نگهبان در همان تاریخ.

مربوطه با برگزاری مزایده میان شرکت‌های بیمه در مورد سقف تعهدات پردازد.^۱ در بودجه سال ۱۳۸۹ این مسئولیت به شرکت ملی گاز ایران داده شد^۲ و در قانون بودجه سال ۱۳۹۰ مشترکین برق با مسئولیت وزارت نیرو نیز تحت پوشش این بیمه قرار گرفتند.^۳ قابل ذکر است، حق بیمه دریافتی از قانون بودجه سال ۱۳۹۰ تا لایحه مورد بررسی ثابت باقی مانده است.

با توجه به اینکه این بند ارتباطی با بودجه عمومی کشور نداشته و وجوه دریافتی توسط شرکت‌های تابعه وزارتخانه‌های نفت و نیرو برای بیمه فوق‌الذکر در اختیار شرکت یا شرکت‌های بیمه برنده در مناقصه قرار می‌گیرد، لذا پیشنهاد حذف آن معنادار است.

مطمئناً اخذ هر مبلغی از مردم براساس اصل پنجاهویکم قانون اساسی نیاز به تصویب مجلس دارد و ذکر آن در لوایح بودجه نیز بر این اساس است؛ اما اگر دولت معتقد است که این پوشش بیمه‌ای مفید بوده است به‌جای تکرار آن در لوایح بودجه بهتر است آن را طی لایحه‌ای به مجلس ارائه دهد تا پس از انجام بحث‌های کارشناسی لازم به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد.

قابل ذکر است، درحال حاضر، تعداد واحدهای مسکونی کشور ۱۸۹۰۲۷۲۴ واحد

---

۱. تبصره «۱۶» ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور، مصوب ۱۳۸۷/۱۲/۲۶ مجلس شورای اسلامی و تأیید شورای نگهبان در همان تاریخ.

۲. تبصره «۱۳» ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور، مصوب ۱۳۸۸/۱۲/۲۴ مجلس شورای اسلامی و تأیید مصوب ۱۳۸۸/۱۲/۲۵ شورای نگهبان.

۳. قانون بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور، مصوب ۱۳۹۰/۲/۱۹ مجلس شورای اسلامی و تأیید مصوب ۱۳۹۰/۲/۲۰ شورای نگهبان.

است که ۷۴ درصد آن واحد مسکونی شهری و ۲۶ درصد آن واحد مسکونی روستایی است. بدین ترتیب میزان حق بیمه‌ای که از حکم این بند به دست می‌آید، بالغ بر صد و پنجاه میلیارد (۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال است.

از دیگر نکاتی که می‌توان در مورد این بند یادآور شد آن است که:

اولاً اعتبار قوانین بودجه یک‌ساله است و این اجازه قانونی پس از یک‌سال پایان می‌پذیرد؛ درحالی که مقدمات انجام این کار خصوصاً با توجه به تأخیر در تصویب بودجه خود به زمان نیاز دارد و بنابراین پیش از مدت اعتبار بودجه به طول می‌انجامد.

ثانیاً شرکت‌های بیمه برای پذیرش این ریسک باید هم محاسبات بیمه‌ای لازم را انجام دهند و هم باید به اندازه کافی دارای سرمایه باشند تا نسبت کفایت سرمایه خود را برای پوشش چنین ریسکی به دست آورند. نرخ‌های ذکر شده در تبصره و نیز کفایت سرمایه شرکت‌های بیمه در این خصوص نیاز به مطالعه دارد.

ثالثاً از آنجایی که این بیمه بدون بررسی منازل از نظر میزان ریسک صورت می‌گیرد نمی‌تواند به بهبود امنیت واحدهای مسکونی از حیث خطرهای مورد پوشش منجر شود.

رابعاً در زمان حادث شدن حوادث موضوع این بیمه مردم ممکن است اصلاً اطلاع نداشته باشند که بیمه شده‌اند یا باید به کدام بیمه مراجعه کرده یا سند مثبت‌های بیمه بودن خود داشته باشند.

در نهایت، با وجود آنکه جایگاه این بند قوانین بودجه نیست و باید دولت را

مکلف به ارائه لایحه‌ای در این خصوص کرد اما به دلیل بار مالی بسیار ناچیز آن بر مردم و مزایای این بیمه و نیز سابقه چندساله اجرا حذف آن پیشنهاد نمی‌شود.

۱-۲. بند «۶۰» ماده واحده

بند «۶۰» ماده واحده بیان می‌دارد:

«شرکت‌های بیمه موظفند بدون دریافت وجه اضافی از بیمه‌گذار هشت درصد (۸٪) از اصل حق بیمه شخص ثالث دریافتی را به صورت هفتگی و بیست درصد (۲۰٪) از سود عملیاتی موضوع ماده (۲۷) قانون شخص ثالث را مطابق جدولی که به تأیید بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌رسد، به درآمد عمومی ردیف ۱۶۰۱۱۱ جدول ۵ این قانون واریز کنند. وجوه واریزی شرکت‌های بیمه موضوع این بند و همچنین وجوه واریز موضوع بند «ب» ماده (۳۷) قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران توسط شرکت‌های بیمه‌ای به عنوان هزینه‌های قابل قبول مالیاتی تلقی می‌گردد. عدم اجرای این حکم تصرف غیرمجاز در وجوه و اموال عمومی محسوب می‌شود.

تبصره - معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور به اعضای مجمع عمومی بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران موضوع ماده (۷) قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰ افزوده می‌گردد».

اهمیت بیمه شخص ثالث به‌گونه‌ای است که حدود ۴۵ درصد حق بیمه دریافتی و نیز خسارت پرداختی کل صنعت بیمه مربوط به این رشته می‌باشد. در عین حال که

قرارداد بیمه شخص ثالث میان شرکت‌های بیمه به‌عنوان بیمه‌گر و دارندگان وسایل نقلیه به‌عنوان بیمه‌گذار منعقد می‌شود اما به‌جای آنکه حق بیمه‌های دریافتی برای تأمین پوشش ریسک و خسارت ناشی از وسایل نقلیه استفاده شود، بخش قابل توجهی از آن به مصرف وظایف حاکمیتی دولت می‌رسد.

۱-۲-۱. شرح کسورات قانونی حق بیمه‌های شخص ثالث

شرکت‌های بیمه علاوه بر پرداخت مالیات بر ارزش‌افزوده، بنابر ماده (۱۱) قانون «اصلاح قانون بیمه اجباری مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی در مقابل شخص ثالث^۱ مصوب ۱۳۸۷ مکلفند تا مبلغ ۵ درصد حق بیمه‌های دریافتی را به صندوق تأمین خسارات بدنی^۲ واریز کنند».

علاوه بر این در ماده (۲۷) قانون مذکور آمده است:

«شرکت‌های بیمه موظفند بیست درصد (۲۰٪) از سود عملیات بیمه‌ای خود در بخش بیمه شخص ثالث وسایل نقلیه موضوع این قانون را به حسابی که از طرف بیمه مرکزی ایران تعیین می‌شود، واریز نمایند. بیمه مرکزی ایران موظف است با همکاری وزارت راه و ترابری و راهنمایی و رانندگی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، مبالغ مذکور را در اموری که موجب کاهش حوادث رانندگی و خسارت‌های

۱. قانون «اصلاح قانون بیمه اجباری مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی در مقابل شخص ثالث، مصوب ۱۳۸۷/۴/۱۶ مجلس شورای اسلامی و تأیید ۱۳۸۷/۵/۱۶ شورای نگهبان.

۲. به‌منظور حمایت از زیان‌دیدگان حوادث رانندگی، خسارت‌های بدنی وارد به اشخاص ثالث که به‌علت فقدان یا انقضای بیمه‌نامه، بطلان قرارداد بیمه، تعلیق تأمین بیمه‌گر، فرار کردن و یا شناخته نشدن مسئول حادثه و یا ورشکستگی بیمه‌گر قابل پرداخت نباشد.

ناشی از آن می‌شود هزینه نماید. نحوه تعیین سود عملیات بیمه‌ای رشته‌های مذکور به پیشنهاد بیمه مرکزی ایران پس از تأیید شورای عالی بیمه به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید. **وضع هرگونه عوارض دیگر بر بیمه موضوع این قانون ممنوع می‌باشد.**

بدین ترتیب بخشی از سود عملیاتی بیمه شخص ثالث برای کاهش حوادث رانندگی از طریق بیمه مرکزی در اختیار حاکمیت قرار می‌گیرد. با وجود آنکه در ماده (۲۷) قانون بیمه شخص ثالث بر این مسئله تأکید شده است که «وضع هرگونه عوارض دیگر بر بیمه موضوع این قانون ممنوع می‌باشد» اما از سال ۱۳۸۶ (و پس از توافقنامه مبادله شده بین صنعت بیمه و ناجا در سال ۱۳۸۵) در قوانین بودجه کل کشور مقرر شد تا شرکت‌های بیمه تجاری معادل ۱۰ درصد از حق بیمه بیمه‌نامه‌های شخص ثالث صادره را به حساب خزانه کل کشور به ردیف ۱۶۰۱۱۱ قانون بودجه واریز نمایند. این بودجه برای ارتقای کیفیت حمل‌ونقل در اختیار نیروی انتظامی قرار می‌گیرد.

قابل ذکر است که از سال ۱۳۸۶ تا سال ۱۳۹۰، ۱۰ درصد فوق، علاوه بر حق بیمه شخص ثالث، از بیمه‌گذاران دریافت می‌شد اما در قانون بودجه سال ۱۳۹۰ مقرر شد تا ۱۰ درصد فوق، بدون اخذ این عوارض از بیمه‌گذاران، مستقیماً از حق بیمه‌های وصولی شرکت‌های بیمه‌ای کسر و به حساب خزانه واریز شود.

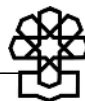
مبلغ دیگری که از حق بیمه‌های دریافتی برای بیمه شخص ثالث کم می‌شود ۱۰ درصدی است که در اختیار وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی قرار می‌گیرد.

مستند قانونی اخذ این ۱۰ درصد بند «ب» ماده (۳۷) قانون برنامه پنجم توسعه کشور^۱ است که به موجب آن «وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است اقدامات لازم برای درمان فوری و بدون قید و شرط مصدومین حوادث و سوانح رانندگی در همه واحدهای بهداشتی و درمانی دولتی و غیردولتی و همچنین در مسیر اعزام به مراکز تخصصی و مراجعات ضروری بعدی را به عمل آورد. برای تأمین بخشی از منابع لازم جهت ارائه خدمات تشخیصی و درمانی به مصدومین فوق معادل ده درصد (۱۰٪) از حق بیمه شخص ثالث، سرنشین و مازاد از شرکت‌های بیمه تجاری اخذ و به‌طور مستقیم طی قبض جداگانه به حساب درآمدهای اختصاصی نزد خزانه‌داری کل کشور به نام وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی واریز می‌گردد...».

بدین ترتیب، در مجموع علاوه بر مالیات بر ارزش افزوده که در سال ۱۳۹۲ بالغ بر ۶ درصد است، ۲۵ درصد از حق بیمه‌های دریافتی در رشته بیمه شخص ثالث برای موارد مذکور کسر شده و در صورتی که شرکت بیمه باز هم در این رشته بیمه سود کند، ۲۰ درصد سود عملیاتی آن از طریق بیمه مرکزی در اختیار نیروی انتظامی و وزارت راه و ترابری می‌رسد.

---

۱. قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵ مجلس شورای اسلامی و تأیید مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۳۰ شورای نگهبان.

۲-۱. مقایسه حکم این بند با احکام متناظر آن در قوانین بودجه سنوات

گذشته

حکم این بند دارای نکات جدیدی نسبت به لوایح بودجه سال‌های قبل به شرح ذیل است که قابل تأمل می‌باشد:

۱. در لوایح بودجه سال‌های گذشته (از سال ۱۳۸۶) ۱۰ درصد حق بیمه دریافتی در بیمه شخص ثالث جهت استفاده نیروی انتظامی به ردیف ۱۶۰۱۱۱ خزانه‌داری کل کشور واریز می‌شد که این مبلغ در لایحه بودجه سال جاری به ۸ درصد کاهش یافته است.

۲. در سال‌های گذشته تنها ۱۰ درصد حق بیمه در نظر گرفته شده برای نیروی انتظامی به ردیف ۱۶۰۱۱۱ خزانه‌داری کل کشور واریز می‌شد اما در لایحه بودجه سال ۱۳۹۲ علاوه بر آن، واریز ۲۰ درصد سود عملیاتی موضوع ماده ماده (۲۷) قانون بیمه شخص ثالث نیز به این ردیف اضافه شده است به گونه‌ای که مشخص نیست ۲۰ درصد رشد میزان درآمد پیش‌بینی شده برای این ردیف حاصل از رشد (۸ یا ۱۰ درصد) حق بیمه است یا افزوده شدن مبلغ ۲۰ درصد سود عملیاتی.

قابل ذکر است، براساس ماده (۲۷) قانون بیمه شخص ثالث، ۲۰ درصد سود عملیات بیمه‌ای بیمه شخص ثالث باید به حسابی که از سوی بیمه مرکزی انتخاب می‌شود، واریز می‌گردد که در لایحه مورد بررسی، با نقض آن قانون، به پرداخت آن به حساب ۱۶۰۱۱۱ خزانه‌داری کل کشور حکم شده است.

همچنین در این بند به پرداخت ۲۰ درصد سود عملیاتی «مطابق جدولی که به تأیید بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌رسد» اشاره شده است که علاوه بر

ابهام موجود در آن، می‌تواند نقدینگی شرکت‌های بیمه را با مخاطره روبرو کند.

۳. از دیگر تغییراتی که در احکام مرتبط با بیمه شخص ثالث در لایحه بودجه نسبت به سنوات گذشته دیده می‌شود آن است که وجوه موضوع این بند به‌عنوان «هزینه‌های قابل قبول مالیاتی» تلقی شده‌اند. در ماده (۱۴۸) قانون مالیات‌های مستقیم برخی امور به‌عنوان هزینه‌های قابل قبول برای مالیات بر درآمد ذکر شده‌اند که از پرداخت مالیات معاف است. با بررسی موارد ذکر شده در آن قانون می‌توان موارد مذکور در این بند را از سنخ مصادیق هزینه‌های قابل قبول مالیاتی در نظر گرفت زیرا از کسورات حق بیمه در راستای بهبود وضعیت حمل‌ونقل و خدمات بهداشتی سوانح رانندگی استفاده می‌شود. به‌نظر می‌رسد، این حکم از آن جهت ارائه شده است که به‌دلیل عدم افزایش حق بیمه به اندازه افزایش نرخ دیه^۱ در سال ۱۳۹۲، دولت می‌خواهد از این طریق به شرکت‌های بیمه کمک کند.

این تغییر هرچند می‌تواند برای شرکت‌های بیمه مفید باشد و بهتر از شرایط سال‌های گذشته محسوب می‌شود، اما تأثیری بر کاهش حق بیمه پرداختی مردم ندارد و در نتیجه بهتر است اساساً از اخذ شبهه مالیات‌های فوق‌الذکر اجتناب کرد.

۱-۲-۳. ردیف‌های درآمدی بیمه‌های تجاری در لایحه بودجه مرتبط با این حکم در لایحه بودجه امسال دو ردیف درآمدی مرتبط با بیمه‌های تجاری وجود دارد که هر دو مرتبط با حق بیمه‌های مأخوذه در رشته بیمه شخص ثالث و این بند بوده و به شرح جدول ذیل است:

۱. براساس اعلام بیمه مرکزی برای سال ۱۳۹۲ نرخ دیه ۲۰ درصد و نرخ حق بیمه ۱۰ درصد رشد داشته‌اند.

جدول ۱. ردیف‌های درآمدی مرتبط با بیمه‌های تجاری (میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی (ردیف درآمدی)	عنوان	ذیل درآمدهای	عمومی	اختصاصی	دستگاه مربوطه
۱۲۰۱۰۲	حق بیمه شخص ثالث	درآمدهای ناشی از کمک‌های اجتماعی	.	۹,۰۰۰,۰۰۰	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - کمک به بیمارستان‌های روانی، مسمومیت‌های دارویی، سوختگی و مناطق محروم و اجرای قانون مجازات خودداری از کمک به مصدومین و رفع مخاطرات جانی و کمک به درمان بیماران نیازمند
۱۶۰۱۱۱	درآمد حاصل از اخذ ۱۰ درصد حق بیمه شخص ثالث سرنشین و مازاد توسط شرکت‌های بیمه تجاری بابت ارتقای کیفیت خدمات‌رسانی در امر حمل و نقل (بلافاصله پس از صدور بیمه‌نامه به خزانه واریز گردد)	درآمدهای متفرقه	۶,۰۰۰,۰۰۰	.	وزارت امور اقتصادی و دارایی

مأخذ: جداول پیوست لایحه بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور.

با توجه به اینکه براساس بند «ب» ماده (۳۷) قانون برنامه پنجم توسعه کشور ۱۰ درصد حق بیمه دریافتی بیمه شخص ثالث در اختیار وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی قرار می‌گیرد و این میزان در ردیف ۱۲۰۱۰۲ تجلی یافته است، می‌توان نتیجه گرفت که کل حق بیمه تولیدی بیمه شخص ثالث در سال ۱۳۹۲ معادل ۹۰ هزار میلیارد ریال در نظر گرفته شده است.

ازسوی دیگر، در ردیف ۱۶۰۱۱۱ خزانه‌داری کل، ۸ درصد حق بیمه‌های دریافتی بیمه شخص ثالث وجود دارد که در جدول به اشتباه ۱۰ درصد ذکر شده است. در هر حال، در محاسبه کل حق بیمه‌های تولیدی بیمه شخص ثالث بر مبنای این ردیف مبالغ ۷۵ هزار میلیارد و ۶۰ هزار میلیارد ریال به دست می‌آید که با محاسبه بر مبنای ردیف ۱۲۰۱۰۲ متفاوت است و جای سؤال دارد.

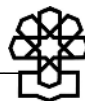
برای آشنایی با پیشینه و میزان رشد این دو ردیف درآمدی جدول ذیل ارائه شده است:

جدول ۲. درآمدهای ردیف‌های ۱۲۰۱۰۲ و ۱۶۰۱۱۱ لوایح بودجه ۱۳۹۰-۱۳۹۲

(میلیون ریال)

میزان رشد (درصد)	ردیف ۱۶۰۱۱۱	میزان رشد (درصد)	ردیف ۱۲۰۱۰۲	درآمدهای پیش‌بینی شده
-	۳,۰۰۰,۰۰۰	-	۳,۰۰۰,۰۰۰	لایحه بودجه سال ۱۳۹۰
۶۶/۶۶	۵,۰۰۰,۰۰۰	۶۶/۶۶	۵,۰۰۰,۰۰۰	لایحه بودجه سال ۱۳۹۱
۲۰	۶,۰۰۰,۰۰۰	۸۰	۹,۰۰۰,۰۰۰	لایحه بودجه سال ۱۳۹۲

مأخذ: لوایح بودجه سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۱ کل کشور.

همان‌طور که مشاهده می‌شود، این ردیف‌ها نسبت به سال گذشته ۸۰ و ۲۰ درصد رشد کرده است.

برای بررسی این مسئله که آیا ارقام در نظر گرفته شده برای این ردیف‌ها مناسب است یا خیر باید حق بیمه‌های تولیدی بیمه شخص ثالث طی سال‌های گذشته مرور شود. در جدول ذیل آمار حق بیمه‌های تولیدی این رشته بیمه طی سال‌های گذشته ارائه شده است:

جدول ۳. حق بیمه تولیدی بیمه شخص ثالث طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۱

(میلیارد ریال)

سال	حق بیمه تولیدی	رشد (درصد)
۱۳۸۵	۱۱۶۵۵/۲	-
۱۳۸۶	۱۵۰۳۰/۱	۲۸/۹۶
۱۳۸۷	۱۸۳۸۸/۶	۳۵/۲۲
۱۳۸۸	۲۰۰۵۱/۹	۹/۰۵
۱۳۸۹	۲۴۲۷۹/۵	۲۱/۰۸
۱۳۹۰	۳۸۸۳۶/۵	۵۹/۹۶
۹ ماهه ۱۳۹۱	۴۲۱۵۷	-
۱۲ ماهه ۱۳۹۱ (تخمینی)	۵۶۲۰۹/۳	۴۴/۷۳

مأخذ: سالنامه آماری صنعت بیمه سال ۱۳۹۰ بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران و بخش آمار فصلی سایت

رسمی بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران به آدرس: www.centinsur.ir.

رشد بالای حق بیمه تولیدی حق بیمه شخص ثالث در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ به دلیل افزایش نرخ‌های دیه و حق بیمه است. اگر حق بیمه تولیدی بیمه شخص ثالث تخمین زده شده برای سال ۱۳۹۲ را بر مبنای محاسبات ردیف ۱۲۰۱۰۲ معادل با ۹۰ هزار میلیارد ریال بدانیم، برای تحقق آن باید حق بیمه تولیدی ۶۰ درصد رشد کند.

۴-۲-۱. پیشنهادهای مربوط به بند «۶۰»

از مطالب بخش پیش، نتیجه‌گیری شد که ۲۵ درصد از حق بیمه‌های پرداختی مردم در بیمه شخص ثالث برای وظایف حاکمیتی استفاده می‌شود؛ بنابراین، حذف این موارد موجب کاهش حق بیمه پرداختی مردم و افزایش رفاه آنها می‌شود.

از سوی دیگر، افزایش ۵۰ درصدی نرخ دیه در سال ۱۳۹۰ و افزایش ۴۰ درصد این نرخ در سال ۱۳۹۱ از عوامل افزایش میزان حق بیمه‌های پرداختی از سوی مردم طی سال‌های اخیر شده است به گونه‌ای که خرید این بیمه‌نامه را برای مردم مشکل ساخته است.

بر اساس سالنامه آماری صنعت بیمه در سال ۱۳۹۰^۱، با وجود اجباری بودن اخذ بیمه شخص ثالث تنها ۵۸ درصد وسایل نقلیه موتوری کشور تحت پوشش این بیمه قرار دارند. کاهش تقاضای این رشته بیمه، که نیمی از کل فعالیت صنعت بیمه را شامل می‌شود، می‌تواند به ورشکستگی شرکت‌های بیمه نیز منجر شود.

با توجه به مطالب فوق، پیشنهادهای ذیل ارائه می‌شود:

۱. سالنامه آماری صنعت بیمه سال ۱۳۹۰ بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

پیشنهاد اول

مبلغ ۱۰ درصد حق بیمه که در لایحه امسال به ۸ درصد کاهش پیدا کرده و برای نیروی انتظامی است و همچنین مبلغ ۱۰ درصدی که براساس بند «ب» ماده (۳۷) قانون برنامه پنجم توسعه به حساب خزانه‌داری کل کشور برای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اخذ می‌شود، حذف شوند. همچنین باید در این بند ذکر شود که این ۱۸ درصد حق بیمه کاهش یافته در نرخ حق بیمه‌های شخص ثالث که توسط مردم پرداخت می‌شود، لحاظ شود. این تخفیف در راستای کاهش حق بیمه پرداختی و افزایش رفاه منافع مردم و نیز بهبود شرایط شرکت‌های بیمه (که با افزایش تقاضا مواجه خواهند شد) است. حذف ۸ درصد نیروی انتظامی با توجه به اینکه به جز قوانین بودجه سنواتی پشتوانه قانونی ندارد با عدم ذکر در این تبصره صورت می‌گیرد اما حذف ۱۰ درصد وزارت بهداشت با توجه به اینکه پشتوانه قانونی‌اش یکی از احکام برنامه پنجم توسعه است، نیازمند رأی دوسوم نمایندگان مجلس می‌باشد.

پیشنهاد دوم

مبلغ ۱۰ درصد حق بیمه که در لایحه امسال به ۸ درصد کاهش پیدا کرده و برای نیروی انتظامی است حذف شود و این حذف در کاهش نرخ حق بیمه شخص ثالث پرداختی توسط مردم لحاظ شود تا رفاه مردم ارتقا یافته و منافع شرکت‌های بیمه با افزایش تقاضا بیشتر شود. ازسوی دیگر، با توجه به سخت بودن حذف ۱۰ درصد حق بیمه وزارت بهداشت، همانند متن لایحه پیشنهاد می‌شود تا این مبلغ به‌عنوان

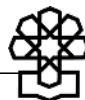
هزینه قابل قبول مالیاتی شرکت‌های بیمه محسوب شود تا افزایش نرخ دیه که با افزایش حق بیمه پوشش داده نشده است، تا حدی جبران شود. بدین ترتیب بخش اول این تبصره حذف و حکم آن به شکل ذیل در می‌آید:

وجوه و اریز موضوع بند «ب» ماده (۳۷) قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران توسط شرکت‌های بیمه‌ای به‌عنوان هزینه‌های قابل قبول مالیاتی تلقی می‌گردد. عدم اجرای این حکم تصرف غیرمجاز در وجوه و اموال عمومی محسوب می‌شود.

۵-۲-۱. تبصره بند «۶۰» و پیشنهاد آن

در مورد تبصره این بند باید توجه داشت که براساس ماده (۷) قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰ «مجمع عمومی بیمه مرکزی ایران مرکب است از وزیر دارایی، وزیر اقتصاد، وزیر کار و امور اجتماعی». البته به‌موجب تصویب نامه شماره ۴۹۷۰۸ مورخ ۱۳۵۳/۸/۲۶ هیئت وزیران مستند به ماده (۴) قانون تشکیل وزارت امور اقتصادی و دارایی، به‌جای وزیر اقتصاد و وزیر دارایی، وزیر امور اقتصادی و دارایی و وزیر بازرگانی به ترکیب اضافه شدند.

افزودن معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور به این ترکیب با توجه به وظایف مجمع عمومی می‌تواند مناسب باشد اما با توجه به اینکه این حکم ارتباطی به بودجه عمومی کشور ندارد و قانون بودجه نیز قانونی موقت است که اعتبار یک‌ساله دارد و ازسوی دیگر راهکاری برای جلوگیری از زوج شدن تعداد

اعضای این مجمع با افزودن عضو جدید اندیشیده نشده، پیشنهاد حذف تبصره داده می‌شود.

۲. سایر درآمدهای مرتبط با بیمه‌های تجاری در لایحه بودجه

علاوه بر درآمدهای ردیف‌های ۱۲۰۱۰۲ و ۱۶۰۱۱۱ که در حکم بند «۶۰» بدان اشاره شد، برخی از درآمدهای عمومی دولت از سود نهادهای بیمه‌ای شامل بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران و شرکت‌های بیمه دولتی به‌دست می‌آید. در حال حاضر، بیمه ایران تنها شرکت بیمه دولتی محسوب می‌شود که به همراه بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران دو شرکت سودده حوزه بیمه در تأمین درآمدهای عمومی دولت هستند. قابل ذکر است که پژوهشکده بیمه وابسته به بیمه مرکزی نیز از نهادهای بیمه‌ای مذکور در لوایح بودجه سنواتی است که دارای درآمد اختصاصی بوده و این درآمد را خود خرج می‌کند.

از تغییرات مهم رخ داده در درآمدهای این شرکت‌های دولتی آن است که، همانند همه شرکت‌های دولتی، در حالی که در قانون بودجه سال ۱۳۹۱ سود ویژه دولت در شرکت‌های دولتی ۴۰ درصد بود این سود در لایحه بودجه سال ۱۳۹۲ به ۵۰ درصد افزایش یافته است. همچنین بر مبنای بند «ج» ماده (۲۲۴) قانون برنامه پنجم توسعه این شرکت‌ها باید یک‌دوازدهم سود ابرازی خود را به خزانه پرداخت کنند که این امر موجب کاهش نقدینگی این شرکت‌ها در طی سال خواهد شد.

نتیجه‌گیری

در این گزارش احکام مرتبط با بیمه‌های تجاری در لایحه بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور مورد بررسی قرار گرفته و ردیف‌های درآمدی مربوطه مرور شد. پیشنهاد اول هر دو حکم مورد بررسی حذف بندهای ارائه شده بود و پیشنهاد دوم در مورد حکم بند «۶۰» حذف ۸ درصد حق بیمه شخص ثالث سهم نیروی انتظامی و احتساب ۱۰ درصد سهم حق بیمه وزارت بهداشت به‌عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی بود. از نکات قابل توجه در ردیف‌های درآمدی مرتبط با حکم بند «۶۰» اشتباه محاسباتی رخ داده در ردیف ۱۶۰۱۱۱ و مبهم بودن میزان تخمینی حق بیمه تولیدی بیمه شخص ثالث در سال ۱۳۹۲ است.

سایر ردیف‌های درآمدی حوزه بیمه مرتبط با بیمه مرکزی جمهوری اسلامی و شرکت بیمه ایران است که بخشی از درآمد عمومی دولت را تأمین می‌کنند. در مورد این ردیف‌ها نیز افزایش سود ویژه دولت از ۴۰ درصد به ۵۰ درصد و نیز لزوم پرداخت یک‌دوازدهم سود احتمالی در آخر هر ماه به جای پرداخت یک‌باره سود از نکات قابل تأمل است.

منابع و مآخذ

۱. سالنامه آماری صنعت بیمه ۱۳۹۰ بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
۲. سایت رسمی بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران: www.centinsur.ir.
۳. قانون اصلاح قانون بیمه اجباری مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی در مقابل شخص ثالث، مصوب ۱۳۸۷/۴/۱۶ مجلس شورای اسلامی و تأیید ۱۳۸۷/۵/۱۶ شورای نگهبان.
۴. قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵ مجلس شورای اسلامی و تأیید مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۳۰ شورای نگهبان.
۵. قانون بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور، مصوب ۱۳۸۷/۱۲/۲۶ مجلس شورای اسلامی و تأیید شورای نگهبان در همان تاریخ.
۶. قانون بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور، مصوب ۱۳۸۸/۱۲/۲۴ مجلس شورای اسلامی و تأیید مصوب ۱۳۸۸/۱۲/۲۵ شورای نگهبان.
۷. قانون بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور، مصوب ۱۳۹۰/۲/۱۹ مجلس شورای اسلامی و تأیید مصوب ۱۳۹۰/۲/۲۰ شورای نگهبان.
۸. قانون بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور، مصوب مورخ ۱۳۹۱/۲/۳۰ مجلس شورای اسلامی و تأیید شورای نگهبان در همان تاریخ.
۹. لایحه بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۹۲۳

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور ۴۹. بیمه‌های تجاری

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه بازارهای مالی)

تهیه و تدوین: سیدمحسن علوی‌منش

همکار: حسین هرورانی

ناظر علمی: سیدمحمد رضا سیدنورانی

متقاضی: کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. بودجه

۲. بیمه تجاری

۳. بیمه شخص ثالث

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۱/۲۶